

“Azərbaycan” qəzetinin 284-cü nömrəsinin 1-ci səhifəsi

Bazar, 28 sentyabr 1919-cu il, nömrə 284

AZƏRBAYCAN

Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi, iqtisadi türk qəzetəsidir

İkinci sənəyi-dəvamiyyəsi. Yekşənbə, 3 məhərrəmül-haram sənə 1338. 28 Eylül 1919 sənə.

Türk və islamlığa müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır. Dərc olunmayan övraq iadə edilməz. Dərc edilən məqalətin mükafatını idarə təyin edir. Məhəllə-idarə: Bakı, Vorontovski və Qubernski küçələrin küncündə 4 nömrəli evdə “Azərbaycan” idarəsi. Telefon nömrə 39-60. Tək nüsxəsi 2 manat.

Abunə şəraiti: Qeyri şəhərlər üçün 1 aylığı 70 rublə, 2 aylığı 130 rublə, 3 aylığı 180 rublə. Bakı üçün 1 aylığı 60 rublə, 2 aylığı 110 rublə, 3 aylığı 150 rublə. Abunə şəraiti ancaq həmin sənə oktyabr ayının 1-nədək hesab olunur. Elan fiati: birinci səhifədə sətri 8 rublə, axırncı səhifədə sətri 6 rublə, itən şeylər və yer axtaranlar üçün 4 rublə.

SİRK “MODERN”

Yekşənbə günü sentyabrın 28-ndə 1919-cu ildə məşhur sportsmen Pyotr Nikolayeviç Yelizarov tərəfindən mükəmməl surətdə vücuda gətirilmiş Fransa güləş mübarizəsinin məbədi.

- Bu gün 3 cift pəhləvan mübarizə edir.
- 1-nci: Gənc Əli – Staroşvili.
- 2-nci: Raqenbaum – Tələbə D. U.
- 3-ncü: Naməlum – Yemelyanov.

Pəhləvanların çıxışı və mübarizənin başlanması saat 11-in yarısında. Tamaşa başlanacaq 8-də, qurtaracaq 12-də. Mübarizə Yelizarovun təhti-nəzarətində [nəzarəti altında] olacaqdır.

11401

“MÜSAVAT”IN İCLASI-ÜMUMİSİ

Təyin edilib oktyabr ayının 1-də çaharşənbə günü axşam saat 7-də. İclas ikinci olduğu üçün qanunidir.

T-269

VOLJSKİ-KAMENSKİ TİCARƏT BANKI

Tiflis, Gəncə, Rostov, Novorossiysk, Yekaterinodar, Armavir, Yekaterinoslav, Xarkov və Qroznı şəhərlərinə pul pərvodları (bərət) qəbul edir.

Bərət olunan pulları məzkur [deyilən] şəhərlərdə olan bankın şöbələri nağd olaraq sahiblərinə qaytarır.

9100

Pəncşənbə günü sentyabrın 24-də axşam Nikolayevski küçədə qırmızı ağacdan qayrılmış, dəstəyi göy bir əl ağacı itmişdir. Qiymət[!]i yadigar olduğundan, ağacı tapanlardan acizənə rica edirəm mükafat almaq üzrə bu adresə göndərsinlər: Ofiserski küçə, nömrə 9. Telefon nömrə 19-98, Əliəkbər Topçubaşov.

11413

1919 sənəsi təşrin-i-əvvəl (oktyabr) ayının birində birinci Azərbaycan Milli ünəs edadısında ilk dəfə olaraq bir çocuq bağçası açılır.

- 1) Ümumilə kiçik yaşdakı çocuqlara dərslər məzkur [deyilən] çocuq bağçasında veriləcək.
- 2) Çocuq bağçasında erkək və qız 5 yaşından 7 yaşına qədər olanlar qeyd və qəbul edilir.
- 3) Dərslər saat 10-da başlanıb saat 14-də qurtaracaqdır.

Dərslərin proqramı:

- 1) Biləməli [əməli, praktiki] hesab dərsləri;
 - 2) Rəsm dərsləri;
 - 3) Əl işləri;
 - 4) Çocuqların özlərinə məxsus oyuncaq yapmaları;
 - 5) Palçıqdan şəkillər yapmaq;
 - 6) Pambıq və toxmi-sairədən hər cür şeylər yapmaq;
 - 7) Çocuqlara aid jimnastik;
 - 8) Türkcə çocuqlara məxsus kiçik hekayələr söylənəcəkdir;
 - 9) Türkcə əlifba hürufatının [hərflərinin] şəkilləri öyrədiləcəkdir.
- A) Dərslər Məktəbi-Tibbiyyəni [Tibb məktəbini] və Frebel kursunu [bağca tərbiyəçiliyi kursunu] qurtarmış bir xanımın nəzarəti altında keçəcəkdir.

B) Ərizələr hər gün birinci Azərbaycan Milli ünvan gimnaziyasında, direktoru tərəfindən qəbul edilir.

Adres: Nikolayevski, nömrə 15.

*Direktor: S[əlimə xanım] Yaqubova
11414*

QİSMİ-RƏSMİ [RƏSMİ HİSSƏ]

Məhərrəm münasibətilə nəsayehi-lazımə [lazımlı nəsihətlər]

İşbu bu məhərrəmül-həram ayının hü-lulu [gəlib çatması] və bunun önünə müsədif [təsədüf edən] şəhadəti-həzrəti-seyyidüş-şühədə əleyhissəlam münasibətilə ümum əhli-islama lazım olan məclisi-əzadəri [əzadarlıq məclisi; yas saxlama məclisi] Bakıda da hər məhəllədə birer müəyyən yerdə tərtib ediləcəyi mühəqqəq [qəti]

olduğundan, bilümmü əhaliyi-müslimənin [bütün müsəlman əhalinin] məclisi-əzaya kamali-hüzün və ədəblə iştirak, adabi-insaniyyə [insana xas ədəbi] və əxlaqi-islamiyyəni mühafizə etmələri və cərəyani-məclisin şan və heysiyyəti-həzrəti-sahibül-əza ilə mütənasib olmasına müraqib olmaları [cərəyan edən məclisin, əza sahibinin şanına və heysiyyətinə layiq olmasına fikir vermələri] və bilxüsus [xüsusilə] nüzzari-əzam, məmurini-kiram, əyan və əşrafi-ənam həzrətindən [uca nazirlərdən, böyük məmurlardan, xalqın zadəganlarından və mötəbərlərdən] dəxi məcalisi-məzkurəyə [deyilən məclisə] iştirakla kəndilərini silki-mübəccəleyi-əslafa [uca sələflər silkinə, təbəqəsinə] daxil etmələri və üləma və ürəfayi-müslimindən [müsəlmanların alimlərindən və ariflərindən] isə bu məclislərdə ehkam və adabi-islamiyyədən [islamiyyətin hökmlərindən və ədəb qaydalarından] bəhslə əhalini əxlaqi-həsənəyə tərgib [gözəl əxlaqə həvəsləndirmələri] və istiqlalyyəti-cahanqiymət [dünyalara dəyən istiqlalyyətimiz] və Cümhuriyyəti-fələk-mərtəbətimize [şanlı, dərəcəsi uca, başı göylərə dəyən Cümhuriyyətimizin] davam və bəqası [qalıcı, əbədi olması] uğrunda ibrəzi-fəaliyyət [fəaliyyət göstərmələri] və ülul-əmərlərə itaətən [buyruq sahiblərinə, millətin üzərində söz sahibi olanlara, dövlət başçılara itaət etməklə], məsələlərinə həsr-i-məsai etmələri [öz işləri ilə məşğul olmaları, səy göstərmələri] islamiyyət və insaniyyət naminə rica olunur.

Keçən sənələrdə görüldüyü kimi küçə və bazarda adab [və] əxlaqi-islamiyyəyə və heysiyyəti-seyyidüş-şühədəyə müğayir [şəhidlərin rəhbərinin şanına uyğun olmayan] və miləli-əcnəbiyyənin nifrət və

məsxərəsini mövcib [əcnəbilərin nifrətinə və məsxərəsinə səbəb olacaq] bəzi hərəkəti-qeyri-məşruənin vüqusuna [qanunsuz hərəkətlərin baş verməsinə] meydan verilməmək ayrıca mütəmənnadır [xahiş olunur].

Əza məclisləri hər məhəllədə olduğu kimi, məscidi-camedə camaat tərəfindən mahi-məzkurun [deyilən ayın] 1-dən etibarən 10 gün axşamlar saat 8-də və Köhnə Tamojna cənbində vəqə [yanında yerləşən] məsciddə könüllü əfradı [əsgərləri] tərəfindən saat 9-da tərtib ediləcəkdir. Əyan və əşraf həzrətindən da bu məscidlərə təşrifləri müstərhəmdir [xahiş edilir, rica olunur].

*Məşixət [Şeyxülislamliq idarəsi] sədrləri:
Axund Ağa Ağaalizadə,
Mustafa Əfəndizadə.*

AZƏRBAYCAN MƏCLİSİ-MƏBUSANINDA

22 eylül iclası

(məbəd)

Maaşların artırılması

Əliheydər Qarayev (Hümmət) - Maaş artırılma belə, məmurların halının yaxşılaşmayacağını və bundan ancaq möhtəkirlər[in] şad olduqlarını qeyd ilə, bir də xərcin artıqlığı səbəbi olmaq üzrə bəzi idarələrdə məmurların miqdarının lüzumundan fəzlə olduğunu göstərir və xüsusən Məşixətdə [Şeyxülislamliq idarəsində] iki sədr olduğunu bəyanla, bir məc-

lisdə iki sədr bulunmasını şiddətlə tənqid edir. Sonra müəllimlərin iki dərəcəyə (istehqaqlı və istehqaqsız) [qabiliyyətli və qabiliyyətsiz; haqqı çatan və çatmayan] ayrılımlarını tənqid edir. Deyir ki, nə fərqi var, həpsi dərslər verir və ona görə ali təhsil görmüşlərlə görməmişlərə fərq qoymaq lazım deyildir.

Polis məmurlarının maaşlarına gəlincə, nə qədər artırılma da, onlar rüsvət alacaqlar, çünki bir dəfə üsuli-idarəmiz buna müsəiddir. Bununla mübarizə etmək üçün üsuli-idarəni dəyişmək lazımdır. Nəhayət, Kravçenkonun mülahizətini rəddlə [fikirlərini, nöqtəyi-nəzərini rədd edərək] deyir ki, ali mənəsbə sahiblərinə ziyadə kiçik qulluqçuların maaşları artırılmalıdır.

Abdulla bəy Əfəndiyev (Əhrar) - Layihəyi-qanuniyyənin müsbət tərəfini götürərək deyir ki: Bu qanunun bir yaxşılığı var ki, ümum məmurlar üçün bir sistem hasil olur. Doğrudur, natiqlərdən qeyd etdikləri kimi, bu layihənin bir çox nöqsanı var. Amma yenə ümum üçün bir sistem, bir qayda qoyur ki, nöqsanı bir qədər islah edilərsə, ondan sonra işlər pək asan olar. Çünki bu vaxtadək qulluqçuların maaşı məsələsində çox müşkülət çıxırdı. Lakin bundan böylə həmin sistem götürülür və onun üzərinə ancaq bir faiz norması qoyulur. Fəqət diqqətlərinizi bir şeyə cəlb etmək istəyirəm.

Bu danışıqların həpsi ümumi məmurlar haqqında deyildir. Zira bir çox məmurlar var ki, maaşlarına bir papiro pulu, ya çəkmə sildirmək mükafatı kimi baxırlar. Böylələrinin maaşı əsla artırılma da olar. Çün onların güzəranı o qədər yaxşı keçir ki, maaş almaya da bilər. Amma öy-

lə məmurlar da var ki, ancaq qələminin zəhməti ilə imrari-həyat edir [ömür sürür], məişətini az-çox təmin üçün gecə-gündüz çalışır. İştə, layiheyi-qanuniyyəni müzakirə edərkən bunları, böylələrini nəzərdə tutmalı və bəri onların yemək-icməklərini təmin etməlidir.

Ona görə, mən təklif edirəm ki, məmurları 18 sinifə ayırmayıb ancaq 15-16 sinif olsun. Tainki 17 və 18-ci sinif məmurlar 15 və 16-cıya daxil edilsin. Həman siniflər xaricində qalan aşağı dərəcə xidmətçilər isə həman 17-18-ci sinif məmurları dərəcəsinə qoyulsunlar. Bəlkə böyləliklə onların halı bu cür maaşla təmin edilə bilsin.

Bir də bu məsələlər maliyyə işlərimizə bağlıdır. Doğrudur, deyirlər maliyyəyatımız ümum dövlətlər ticarət, sənəat [sənaye] və maliyyəti ilə sıxı surətdə əlaqədar. Amma bununla bərabər, ərzaq, ticarət və maliyyə işlərimizi biz düz yoluna sala bilər, nöqsanımızı bir qədər də olsa islah edə bilərik. Binaənileyh [ona görə], mən təklif edirəm hökumət ən yaxın zamanda bir maliyyə qanunu tərtib versin.

Ağa Aşurov - Bu qanunda iki məsələ var. Birisi maaşların artırılması, ikincisi müəyyən dərəcədə bulunan məmurların bərabərləşdirilməsi. Fəqət mən bilməyirəm məmurların müsaviləşdirilməsi məqsədi hasil olurmu? Vəqta ki [bir halda ki], məmurlar 18 sinifə ayrılır, beş dərəcə də əlavə edilir, bilməyirəm o halda müsavilik əmələ gələrmə?

Qaldı maaşların artırılması məsələsi, yenə mən başa düşməyirəm maaşları necə artırırıq? Çünki deyirik maaş artırmaq,

amma bilməyirik 25 faizmi artırırıq, yoxsa 50 və ya 100 faiz.

Nəhayət, yeni maaşların nə vaxtdan hesab olunması məsələsi var. Martdanmı ya iyuldan hesab olunsun? Əlbəttə, məmurlar üçün yeni maaşların martdan hesab olunması yaxşıdır. Lakin xəzinə üçün pək fənadır və çünki xəzinə camaatın bir qismidirlər, ona görə, yeni maaşların martdan artırılması gərək xəzinə və gərəksə camaat və onun bir qismi olan məmurlar üçün fənadır.

Bir də, bu saat bizim müəyyən büdcəmiz yoxdur. Bilməyirik bu pullar hardan gəlir, haraya gedir?

Əlavə, burada bu tez-tez maaş artırılması müqabilinə tədbirlər görülməsindən çox bəhs olunur. Məncə, başlı tədbir olmaq üzrə Azərbaycanda ərzaq diktaturası qoymaq lazımdır. Çünki ərzaq şeyləri ucuz olsa, hər iş düzələr. Amma bu uğurda hökumət bu vaxtadək bir tədbir görmüşmüdür? Xayı. Mən heç görmədim ki, məsələni çörək bahalandıqda qiymətləri aşağı salmaq qəsdilə bir hökumət müəssisəsi bir çarə qılsın.

Məlumunuzdur ki, Azərbaycanda bahalıqı salan Bakıdır. Yəqin ki, Bakı bahalıq olanda hər yerə də bu, ya o surətlə si-rayət edir [keçir]. Bakı Azərbaycanın ürəyi, başıdır. Əgər ürək, baş düzəlsə, hər yerdə işlər düz yol ilə gedər. Bu vaxtadək bahalıq müqabilinə bir çarə görülməmişsə, bahalıq davam edirsə, mütləq tədbirsizlik nəticəsidir. Çünki tacir satdığı malda əqəllən [ən az] manata əlli qəpik mənfəət edir. Şimdi necə ola bilər ki, bir çörəkçi manata əlli qəpik qazansın və

bizlər buna göz yumaq, halbuki manata əlli qəpik qazandıqda baxınız çörəyin girməyənə neçəyə düşür?

Son sözümdür ki, biz bu layihəni böylə qəbul edə bilmərik. Əvvəlcə faiz təyin edilsin. Biz də bilək ki, məmurların maaşı nə qədər artırılır.

Rəsulzadə Məhəmməd Əmin - Bu məsələyə nə qədər müxtəlif nöqtəyi-nəzərlərdən baxılsa da, nəticədə qanunu qəbul etmək məcburiyyətindəyiz. Bunun üçün də uzaqlara getmək, tarixi dəlil və şahidlər gətirmək heç də lazım deyildir. Qaldı Əhməd [Cövdət] bəy deyir ki, Gürcüstanda məmurların maaşı az ikən məişətləri daha yaxşıdır. Fəqət buna da bir sübut göstərməyir. Mən bilməyirəm necə olur ki, Tiflis Bakıdan artıq bahalıq olduğu halda, orada az maaş alır və daha yaxşı imrari-həyat edirlər [yaşayırlar, ömür sürürlər]. Görünür ki, onların iksiri var. Öylə isə nə eybi var, biz də iksir bular və onun vasitəsilə həyatı təşkil edərik [yüngülləşdirərik].

Aşurovun bərabərləşdirmə sualına gəlincə, burada anlaşılmaz bir şey yoxdur. Bərabərləşdirmək ümum məmurları bir dərəcəyə gətirmək deyil, eyni dərəcə və rütbədə olan ümum məmurların maaşını bərabərləşdirməkdən ibarətdir.

Qaldı [Stanislav Aleksandroviç] Vansoviç əfəndi Ədliyyə Nəzarətində xidmət edənləri bu sıradan ayırmağı təklif edir. Məlumdur ki, ümum məmləkətlərdə Ədliyyə məmurları ən artıq təmin olunan məmurlardan olur. Səbəbi də aşkardır. Onlar öylə düşmüş ki, kənar işlərlə məşğul olammazlar. Binaənileyh [ona görə], maaşları həyatlarını təmin etməlidir.

Nəhayət, maaşların martdanmı, iyuldanmı hesab olunması məsələsi qaldırılır. Məncə, bu məsələni qaldırarkən yalnız məmurların ehtiyacını nəzərə almaq olmaz. Dövlət, xəzinə və ümum məmləkətin də ehtiyacını nəzərdə tutmalı və bilməlidir ki, məmləkət bu xərci verə bilərmə, ya yox? Odur ki, mən təklif edirəm yeni maaşlar iyul ayından hesab olunsun.

Bir məsələ də var ki, artıq vaxtı gəlmişdir. Gərək şimdi ona da diqqət verilsin, o da Məşixət [Şeyxülislam] məsələsidir. Burada Məşixət xidmətçilərindən bəhs olunarkən, yalnız Məşixət sədrlərindən bəhs edildi. Halbuki, Məşixət İdarəsi yalnız sədrlərdən ibarət deyildir. Onlardan başqa qazılar, məhəllə mollaları və sairələr var ki, artıq onların halını düşünməlidir. Çün onlara indi dövləti xidmət [dövlət qulluğu] verilmişdir. Qabaqda onların vəzifəsi ancaq bir dəftər saxlamaq idi, şimdi isə camaatdan əsgər alınması münasibəti ilə öhdələrinə dövləti vəzifə yüklənmişdir. Hər daim əxzi-əsgər [hərbi çağırış] idarələri ilə əlaqədar olub, əsgəri işdə çalışırlar. Binaənileyh, biz arzu edirik ki, hökumətimiz Məşixət İdarəsi haqqında bir layiheyi-qanuniyyə tərtib və Məclisi-Məbusana təqdim etsin.

[Səməd ağa] Ağamalioğlu - Qanunu tənqidlə deyir ki: Bu qanun çox qarışıqdır. Hərbiyyə Nəzarəti məmurları qanuna daxil deyildirlər. Ədliyyə xidmətçiləri müstəsna tutulurlar. Bir çoxları daxil olduqları sinifdən sairələrinə köçürürlər. Ona görə də, bu layiheyi-qanuniyyə bir çox müşkülət və danışığa bəis ola biləcəkdir. Binaənileyh, mən təklif edirəm bu

qanun qəbul edilsin. Amma bir şərtlə ki, 3 aydan sonra götürülsün. Bir də ət, çörək və sairə kimi zəruri ərzaq şeylərini hökumət təhti-inhisara [inhisar altına] almalıdır. Mən çox şadam ki, bunu bir çox natiqlər də qeyd və lüzumunu bəyan etdilər. Mən buna çox şadam. Çünki burası sosializmə tərəf bir qədəm qoymağdır.

[Əbdüləli bəy] Əmircanov – (məruzəçi) Keşis təklif edir bu maaşlar martdan tətbiq edilsin. [İsak] Xocayev də maydan təklif edir. Fəqət bilməlidir ki, yeni maaşlar hökumət xəzinəsinə ayda 20 milyon manat təfavüt edir. Bu surətlə hökumət layihəsi ilə onların təklifi arasında 80 milyon təfavüt var. Vansoviç də Ədliyyə məmurlarının maaşlarının daha ziyadə artırılmasını təklif edir. Fəqət bilməlidir ki, Ədliyyə məmurlarının maaşı onsuz da bu qanunla sairlərindən çox artırılmışdır. Hətta bəzən 100%-dən də ziyadə artırılır. Məncə, bu qədər artırılmaq kifayət edər.

Ağa Aşurov deyir ki, bərabərləşdirmək nə olduğunu anlamamışdır. Söz burasındadır ki, keçən il mən nazir olan vaxt baş katibə ayda 1200 manat təyin etmişdim, amma siz 1800 manat. Şimdi isə bu maaşı bərabərləşdiririz. Zira, bir mənşəbdə olan məmurlar müxtəlif nəzarətlərdə ayrı-ayrı maaş alammazlar.

Nəhayət, məruzəçi təvəqqe edir ki, layihəyi-qanuniyyə müstəcəl [təcili] bir surətdə qəbul edilsin və maaşların verilməsi haqqında bütün məmləkətə teleqrafla binagüzarlıq verilsin [sərəncam verilsin].

Nəticədə, layihəyi-qanuniyyə səsə qoyularaq birinci qiraəti qəbul edilir.

TELEQRAF XƏBƏRLƏRİ

(Azərbaycan radyo mövqifi tərəfindən qəbul edilmişdir)

(Bolşevik xəbərləri)

Finlandiyada

Moskva – Helsingforsdan xəbər verirlər ki, Finlandiya Hökuməti bolşeviklərin sülh təklifini Seym fraksiyonlarına təqdim edəcəkdir. Estlanda [Estoniya], Fin, Litva və Latviya sosialistləri bolşeviklər ilə sülh əqd edilməsi [sülh bağlanması] üçün kəndi hökumətlərinə müraciət etməyi təhti-qərara almışlardır və əlavə, məzkur [deyilən] Sosialistlər İctiması Müttəfiq məmləkətlər fəhlələrinə müraciət edərək, sülh müzakirəsinə hökumətləri tərəfindən mümaniət edilməməsi [manecilik törədilməməsi] üçün var qüvvələrini işlətmələrini rica etmişdir.

İrlanda əhvalı

“Tayms” qəzetəsi yazır ki, eylülün 18-də İrlanda millətçilərinin nümayişi olmuşdur. Nümayişçiləri qovmaq üçün əsgərlər bir neçə dəfə atəş açmışlardı. Millətçilər də daşla müqabilədə bulunmuşlardır.

Varşavada

Varşava qəzetəsi “Kuryer”in xəbərlərinə [xəbərlərinə] nəzərən, Varşava fəhlələri içində xoşnudsuzluq [narazılıq] artmadır. Daha bir neçə fəhlə klubları qapadılmışdır. Fəhlələr içində təbliğat yarılarıq bolşevik ədəbiyyatı nəşr edilməmədir [yayılmamadır].

Avstriyada

Nauen – Vyana yanacaq qıtlığı davam etmədədir. Vyana elektrik mövqifləri [stansiyaları] ehtiyacı üçün ancaq bir-cə vaqon kömür vürud etmişdir [gəlmişdir].

Müharibə nəticələri

“V.” qəzetəsi Varşava əhvalını təsvir edərək yazır ki, əhali müdhiş günlər keçirməkdədir. Beş sənəlik müharibə nəticəsi olaraq əhali aclıq ölümünə məhkum qalmışdır. Çöllər əkilməmiş, bir çox köylər təməlinə qədər təxrib edildiyindən [dağıldığından], avara qalmış köylülər kəndlərinə bir məlca [siğınacaq] bulamayırlar.

Hərbi əməliyyat

Aral cəbhəsində müvəffəqiyyət. Aral dənizində 11 ədəd düşmən gəmilərini zəbt etmişik. Gəmilərin bir neçəsi taxıl ilə yüklənmişdir. Bizim tərəfdən tələfat olmamışdır.

Kazakların içində bolşevizm

Dabravol ordusu kazakları briqadası ictima [iclas] edərək bolşeviklər tərəfə keçmək qərarını çıxardıqdan sonra bizim orduya mülhəq olmuşlardır [qoşulmuşlar].

Kubanda üsyan

“Kubanski kray” qəzetəsi yazır ki, Stavropol vilayəti ətrafında əməliyyatda bulunan Yaşıl ordu Kuban oblasti ətrafına gələrək dəmiryollara hücum etməyə başlamışlardır. Tixoretsk mövqifinə yaxın bütün dəmiryol körpülərini təxrib etmişlərdir [dağıtmışlar]. Mövqif mühafizi olan ka-

zakları tələf edərək qatarları atəşə tuturlar.

Hərbi əməliyyat

Pskov dairəsində qitəatımız [hərbi hissələrimiz] tərəfindən mütəəddid qəryələr [bir çox kəndlər] zəbt və işğal edilmişdir. Kurskun iyirmi fərsəx məsafəsində müharibə davam edir. Oskol dairəsində qitəatımız yeni cəbhələr işğal etməyə məcbur olmuşlardır. Kalaç ətrafında müvəffəqiyyətli hücumlarımız tövsiyə-dairə etmədədir [əhatə dairəsini genişləndirməkdədir]. Kotluban mövqifi üzərində şiddətli müharibə gedir. Petropavlovsk dairəsində düşməni müvəffəqiyyətlə təzyiq edirik.

Moskvada

İrticailərin yeni sui-qəsdləri onu sübut edir ki, Denikin açıq müharibədə Qızıl ordunu məğlub edəmməyəcəyini anladığı üçün Şura Rusiyası içlərinə mübəliləg [təbliğatçılar] göndərmək yolu ilə əksinqilabı diriltmək istəyir. Amma Denikin buna da müvəffəq olammayacaqdır. Zira arxamızda baş qaldıran əksinqilab həşəratı həman yerində boğulduqları kimi, Şura Hökuməti Denikini açıqca olaraq müharibə etməyə məcbur edəcəkdir.

Təlimi-ümumi

Moskva - Petroqrada Komissarları Şurası təlimi-ümumi layihəsi tərtib edirlər. Layihə mövcubincə [layihəyə əsasən] 17-dən 50 yaşına qədər savadsız əhali 6 ay içində təlimə alısmalıdır. Savadsızların miqdarı Petroqradda 140 minə qədərdir.

Gizlədirilər

Finlandiya monarxistləri qəzetəsi yazır ki, Şura Hökumətinin Finlandiyaya etmiş olduğu sülh təklifini nəşr etməyi Xariciyyə naziri qeyri-mümkün hesab etmişdir.

Norveçdə tətillər

Finlandiya qəzetələrinin əxbaratına [xəbərlərinə] nəzərən, hərəqah Norveç mətbəə əməlləri ilə sahibkarlar arasında saziş hüsula gəlməzsə, başqa əməllər dəxi onları müdafinə edərək tətillər elan edəcəklərdir.

Türküstan bolşevikləri

Türküstan müsəlman bolşevikləri fəvqəladə konfransında aşağıdakı qərar çıxarılmışdır:

Şərq inqilabçıları əməli hərəkatlarla cahan imperializmi ilə mübarizəyə başlamışlardır. Xitada [Çində] görülən inqilab hərəkatları bunu bizə isbat edir. Əqsayışərqdə [Uzaq Şərqdə] Xita kommunistlərinin müsəlləh [silahlı] çıxışları, Hindustan, Əfqanıstan, İran və başqa Şərq məmləkətlərinin cahan imperializmi ilə mübarizəsi kommunizm fikrinin Şərq ölkələrində cəygir olduğunu [qərarlaşdıqını, özünə yer tutduğunu] bizə göstərir. Ona görə, Türküstanın Mərkəzi Şura Hökumətinə mülhəq olmasından naşi [qoşulmasından ötrü] Şura başçılarını təbrik etmək lazım gəlir.

Bu qərar çıxarıldıqdan sonra Türküstan müsəlman zəhmətkeşləri namından [adından] Mərkəzi Şura Hökumətinə təbrik teleqrafnaməsi göndərilmişdir.

İngiltərə nümayəndələri

“K.” qəzetəsi xəbər verir ki, Estoniya

Hökuməti İngiltərəyə müraciət edərək Şura Hökuməti ilə ümumi müzakirata başlayacaq Baltik dövlətləri müşavirəsinə nümayəndələr göndərilməsini istida qılmışdır [xahiş etmişdir]. İngiltərə Hökuməti razı olduğu təqdirdə, İngiltərə nümayəndələri bolşeviklərlə görüşəcəklərdir.

Belçika kralının əzimi

Belçika kral və kraliçası Vilsonu ziyarət etmək üçün Amerikaya əzimət etmişlərdir [yola düşmüşlər]. Onlar bir ay Amerikada iqamət edəcəklər [yaşayacaqlar].

Avstriya intibahnaməsi

Avstriya Hökuməti Macarıstanda intibahnamələr nəşr edərək [vərəqələr yayaraq] əhalini Avstriyaya mülhəq olmağa [birləşməyə, qoşulmağa] dəvət edir. İntibahnamənin axırında denilir ki:

“Alman irqindən olduğunuzu unutmayın. Avstriya nemsələrinə mülhəq olmaq fürsətindən istifadə edin. Düşününüz ki, alman millətinin bir saşq [tavan] altında yaşamaq zamanı yetişmişdir. Hərəqah siz mülhəq olmağa riza versəniz, almanlığa böyük bir xidmət etmiş olarsınız.”

Cəmahiri-Müttəfiqə [Birləşmiş Ştatlar] və sülh müahidənaməsi

Vaşinqton Xariciyyə İşləri Komisyonu Vilsondan rica etmişdir ki, müahidənin [sazişin] Lehistana təəllüq edən [Polşa haqqındakı] məzmunu ilə Senatı aşına qılsın və həmçinin müahidənin Avstriya, Macarıstan, Bolqariya və Türkiyəyə əlaqədar olan qisimlərini dəxi Senata bildirsin.

QƏZETƏLƏRDƏN**Romaniyanın müavinəti**

Mötəbər mənbələrdən xəbər verirlər ki, dörd ədəd Romaniya minonos gəmisini Odessaya varid olmuşdur [gəlmişdir]. Gəmilər komandanı Dabravol komandanı ilə görüşüb bolşeviklərlə mübarizə üçün Romaniya Hökumətinin müavinət edəcəyini xəbər vermişdir. Romaniya Hökumətinin bu təklifi Dabravol Baş komandanlığına xəbər verilmişdir.

Saratov əhvalı

Tsaritsından “V. V.” qəzetəsinə xəbər verirlər ki, bolşevik Baş komandanı Mironov üsyan edib sentyabrın 20-də Saratovu işğal etmişdir. Şəhərdə olan komissarları həbsə almışdır. Mironovun qəsd general Mamontov ilə birləşməkdir. Bu üsyan Tsaritsın cəbhəsində hərəkat edən bolşevik əsgərləri arasında həyəcana bəis olmuşdur. Dabravol ordusunda bu üsyan böyük əhəmiyyət verirlər, çünki bu müvəffəqiyyət bolşeviklərin Cənub ordusunu fəlakətlə təhdid edir.

Ufanın təxliyəsi

Sibiriya qəzetələri xəbər verirlər ki, bolşeviklər təcili surətdə Ufa şəhərini boşaltmaqdadırlar. Şəhərdə olan mühim-mati-hərbiyyə [hərbi ləvazimat, silah-sursat] və əhalinin qiymətli şeyləri aparılmaqdadır. Protesto edənləri güllələyirlər.

Cənub ordusu köməyinə gətirilən Qırımı Ordu hissələri arasında xoşnudsuzluq [narazılıq] vardır. Dəfələrlə bu iş üstə əsgərlər arasında üsyan olmuşdur. Çin əsgərləri komissar Kalvini öldürmüşlər. Bolşeviklər Ufanı müharibəsiz təslim etmək niyyətindədirlər.

Moskvada hökumət dəyişikliyi

Tiflisdən xəbər verirlər ki, Moskvada müharibəsiz olaraq hökumət təbəddül etmişdir [dəyişmişdir]. Viktor Çernov başda olmaq üzrə Müttəfiqlər tərəfindən təsdiq edilmiş sosialist firqələri hökumət başına keçmişlərdir. Bu dəyişiklik bu qərar üzrə Denikin Moskvaya üzərinə hərəkatını dayandırmaq ümidində olan bolşeviklərin xəbərdarlığı ilə olmuşdur. Bu xəbər hələ təsdiq edilməyir.

Trotskiyə sui-qəsd

Moskvada edilən kəşfiyyata görə Trotskinin qatarını patlatmaq istəyirmişlər. Lakin Cənub cəbhəsindəki müharibələrə görə bu iş baş tutmamışdır.

Tətillər əleyhinə

İsveçrədə Fəhlə İttifaqının Nümayəndələr Şurası 100 səs əleyhinə 262 səsle ümumi tətillər rədd etmişdir.

Almaniya lokomotivləri

Berлиндən xəbər verirlər ki, Almaniya alınan lokomotivlər fransız dəmir-yol xətləri üçün yaramayırlar. Çünki dəmir-yol relsləri Almaniya lokomotivləri ağırlığına tabavər olamıyır [dözmür]. Fransa Hökuməti bu lokomotivləri Almaniya iadə etmək [qaytarmaq] fikrindədir.

CÜMƏ GÜNKÜ XƏBƏRLƏRDƏN**Vilson İtaliya haqqında**

Təbliğat məqsədi ilə Vilson səyahət edərək İtaliyadan fəvqəladə razı olduğunu bəyan etmiş və “İtaliya Almaniyanın əlverişli təkliflərinə aldanaraq Müt-

təfiqlərlə birlikdə müharibə etdiyi üçün namusuna qarşı getməmişdir” demişdir.

*(Mütəfiqlər Qafqazya heyəti
radyo xəbərləri)*

Hicazda

Hicaz övzasını [vəziyyətini] London qəzetləri aşağıdakı qərar üzrə təsvir edirlər:

“Məkkədə həyəcan var deyə çıxan dürlü şayiələrə inanmamalıdır. Hicaz kralı paytaxtını bir dəfə olsun tərk etməmişdir. Asayışı-ümumiyyə orada büsbütün təmin edilmişdir. Zəvvar hər tərəfdən Məkkəyə gələrək özləri üçün mənzil və arzaq asanlıqla bulurlar. Hicaz Krallığında heç bir dürlü iğtişaş və müharibə yoxdur.”

Amerikada tətillər

Londonda nəşr olunan “Tayms” qəzetinin xəbərlərinə [xəbərlərinə] nəzərən, Şimali Amerika fəhlələri tətillər başlamışlardır. Siyasi dairələrdə bu tətillər həyəcana bəslənmişdir.

Fiume məsələsi

Lion – Amerika mürəxxəsləri [nüməyəndələri] bəyan edirlər ki, Vilson düstürünə [təlimatnaməsinə] görə Fiume məsələsi oranın beynəlmilləşdirilməsindən başqa bir təriq [yol] ilə həll ediləmməyəcəkdir. Sülh Konfransında olan İngiltərə nümayəndələrinin əksəriyyətinin rəyi dəxi böylədir.

Kolçak ordusunun həzimetli

Şayiata görə, Kolçak Cənubi ordusunun komandanı general Belov Torqaya qaçmışdır.

Tomskun işğalı

Sibiryadan yetişən xəbərlərə görə, Tomsk Sibirya Qırmızı ordusu və Lopakov üsyançı dəstələri tərəfindən işğal edilmişdir.

TÜRKİYƏDƏ

General Harbord İstanbulda

İstanbulda Amerika səfərinin “Türk dünyası” qəzetinə təbliği.

Amerika mürəxxəsləri [nüməyəndəsi] mister Ravendal cənabları general Harbord ilə rəyasəti altında bulunan heyəti-məxsusə haqqında dün axşam qəzetimizə atıdığımız [aşağıdakı] məlumatı təbliğ etmişlərdir:

“Rəis Vilson tərəfindən general-majör komandan Harbordun rəyasəti altında bir heyəti-məxsusə [xüsusi bir heyət] Şərqi-Qərbdə [Yaxın Şərqdə] təhqiqat icrasına məmur edilmişdir.

Amerika zabitanı [zabitləri] ilə mütəxəssislər və katib ilə tərcümanlardan mürəkkəb [ibarət] olan heyəti-məxsusə, rəfaqətində [yanında] amerikalı iki müxəbir bulunduğu halda, əvvəlki gün “Marta Vaşinqton” vaporu ilə müvəsilət etmişdir [gəlib çatmışdır].

Heyət Amerika siyasi mürəxxəsləri mister Ravendal ilə Amerika siyasi fəvqəladə mürəxxəsləri amiral Bristol yavəri kapitan Qrinsley tərəflərindən istiqbal edilmişdir [qarşılanmışdır].

Bundan sonra heyət önümüzdəki cümə ertəsi günü İslahiyyəyə getmək üçün səyahət hazırlıqları ilə məşğul olmuşdur.

“Marta Vaşinqton” gəmisi İstanbulda

qalacaqdır. General Harbord Amerika ordusunda şöhrəti-məxsusə ehraz etmiş [xüsusi bir şöhrət qazanmış], Kuba, Filipində ifayə-vəzifə edərək, Amerikanın Avropaya göndərdiyi qitəati-əsgəriyyə qərargahı-ümumisi ərkani-hərbiyyə rəisi [hərbi qüvvələr baş qərargahı rəisi] sifəti ilə 1917-də Fransaya gəlmişdir. Fransada mütəəddid [çoxsaylı] müharibələrdə müvəffəqiyyətlər ehraz etmişdir.

Heyət əzasından [üzvlərindən] general Mak-Koy Fransadakı Amerika ordusu sövqiyyət rəisi olub, Filippin, Kuba və Meksikada çox şöhrət almışdır. Heyətin digər əzaları general Mozeli ilə məruf [tanınmış] mühəndislərdən mister Poland, iqtisadiyyat müdiri Kamberland və ordu ətibbasından doktor Tilesdir.”

* * *

Dün mühərrirlərimizdən biri heyət ərkənindən general Mozeli ilə görüşmüşdür. General heyəti-məxsusənin məmuriyyət və vəzifə [vəzifələri] haqqında dünkü nüsxəmizdə verdiyimiz təfsilatı təyid [təsdiq] etdikdən sonra, heyətin Qafqazya və Ermənistandan əvvəl Anadolu içərilərində təhqiqat icrasına qərar verdiyini söyləmişdir.

Heyət əzası dün öylədən [günortadan] sonra səfərxanada bir ictimai əqd edərək [iclas keçirərək] gec vaxta qədər müzakirə ilə məşğul olmuşdur. Bu ictimaya Amerika mürəxxəsləri-siyasi mister Ravendal cənabları da iştirak etmişdir.

General Harbord Babi-alidə

Rəis Vilson tərəfindən Qafqazya və Ermənistanda təhqiqat icrası üçün 50 ki-

şilik bir mühüm heyətlə göndərilədiyini və əvvəlki axşam şəhərimizə müvəsilət etdiyini [gəlib çatdığını] yazdığımız Amerika heyəti-məxsusəsi rəisi general Harbord dün məiyyəti ərkani [yanındakılar, onu müşayiət edənlər] ilə birlikdə Babi-aliyə gələrək Sədrəzəm [Baş nazir] paşa ilə digər Kabinə əzasını və rüəsayi-hökuməti [hökumət böyüklerini] ziyarət etmişdir.

VÜKƏLA ŞURASINDA [NAZİRLƏR KABİNETİNDƏ]

- Hərbiyyə nazirinin təqirini isteməsindən [rəsmi müraciəti dinləndikdən] sonra qərara alınmışdır:

Cümhuriyyətin Mənzil müfəttişliyi dəri zavodu güşadı [açılması] haqqında Hərbiyyə Nəzarətinin layihəsi təsviblə [bəyənilməklə], təsdiqdən ötrü Məclisi-Məbusana idxalı tapşırılsın.

- Maliyyə nazirinin Bakı gömrükxanası müfəttiş məvacibinin artırılması haqqındakı təqirini isteməsindən sonra qət edilmişdir [qərara alınmışdır]:

Layihə təsviblə, Məclisi-Məbusana idxalı tapşırılsın.

- Maarif nazirinin təqirini isteməsindən sonra qət edilmişdir:

Maarif nazirinin Cümhuriyyətin başqa-başqa edadi məktəblərində 600 stipendiya [tələbə təqaüdü] və İstanbul ali və edadi məktəblərində 50 stipendiya təyini haqqındakı layihəsini təsviblə, təsdiqdən ötrü Məclisi-Məbusana idxalı tapşırılsın.

- Maarif nazirinin Göyçay şəhərində Realni məktəbi güşadı haqqındakı təqriri istemasından sonra qərara alınmışdır:

Layihəni təsviblə, Məclisi-Məbusana idxalı tapşırılsın.

- Ərazi nazirinin təqririni istemasından sonra qərara alınmışdır:

1) Ərazi nazirinin təşəbbüsü rədd edilsin.

2) Ərazi nazirinə təcili surətdə qaçqın və köylülərə ərazini əkmək üçün toxum vermək haqqında məruzə təqdimi tapşırılsın.

- Posta və Teleqraf nazirinin təqririni istemasından sonra qət edilmişdir:

20 milyonluq fonddan Posta və Teleqraf Nəzarətinə Bakı radio mövqifi [radiostansiyası] məsarifəti hesabına olaraq 100 min manat buraxılsın.

- Ədliyyə nazirinin təqririni istemasından sonra qət edilmişdir:

Kulinskini Xüsusi Təftiş və İstintaq Komissiyonu üzvlüyünə təyin etməli. Komissiyon başqa-başqa idarələrdəki sui-istəməlləri [sui-istifadələri, qanunsuzluqları] təhqiq edəcəkdir.

NƏZARƏTLƏRDƏ [NAZİRLİKLƏRDƏ]

- İşbu günlərdə Qars nahiyəsi müsəlmanları nümayəndəsi Xariciyyə naziri həzrətlərini ziyarət edərək idarə haqqında ətraflıca məlumat vermişlərdir. Nümayəndələrin məlumatına görə, Qars nahiyəsi müsəlmanlarının əhvalı pək cidd-

didir. Zira, ərzaq məsələsi onları düşündürür. Hal-hazırda orada Amerika Müavinət Komitəsi fəqət [ancaq] ermənilərə müavinət etməkdədir. Nazir həzrətləri lazımi tədabir ittixazını [tədbirlər görülməsinə] vəd etmişdir.

- Maliyyə Nəzarəti bütün nəzarətlər və dövləti müəssisələrə müraciətən məlum etmişdir ki, bu vaxtadək dövləti xidmətçilərin məvaciblərinin bir hissəsi ümumi Zaqafqaziya pulları ilə verilir. Bundan sonra daha məvaciblər fəqət Azərbaycan parası ilə veriləcəkdir.

- Daxiliyyə Nəzarəti tərəfindən Gəncə qəzasının iki qəzaya, yəni Gəncə və Şamaxor qəzasına təqsimi [bölünməsi] haqqında bir qanun layihəsi tərtiblə, Məclisi-Məbusana idxal ediləcəkdir.

- Baş Məsai [Əmək] müfəttişi Məsai Nəzarətinə müraciətən rica etmişdir ki, polis məmurlarının dövləti işlər üçün fəhlə tutması işləri nizama salınmaq haqqında lazımi tədabir ittixaz edilsin.

DAĞISTANDA QIYAM

Dərbənd əhvalı

Sentyabrın 23-üncü gecəsi Dərbənddən çıxıb, dünən Bakıya varid olan [gələnlər] dərbəndlilər ora əhvalı haqqında böylə məlumat verirlər:

Bunlar Dərbənddən çıxan gecə şəhərdə şiddətli atışma varmış. Kazarma yanında qoyulmuş ağır toplardan və dənizdən şəhər bombardman edilmiş. Şəhərin aşağı hissəsi dabravollar və məhəlli [yerli] yəhudilər əlində imiş.

Arvad-uşaqları şəhərin yuxarı hissəsindən çıxaranlar top atəsinə tutulurlar. Yalamada alınan xəbərlərə görə, iki gündür ki şəhərə top atılır. Belə görünür ki, qiyamçılar şəhərin aşağı hissəsini zəbt etmişlərdir və Dabravol ordusu Dərbəndi tərk etmişdir.

Dərbənd iğtişasının başlanmasını məzkur [deyilən] şəxslər böylə nəql edirlər:

Dabravol ordusu ətraf kəndlərdə qiyam başlanmasını bilib, neçə gün əvvəldən ətraf kəndlərə dənizdən top atırmışlar. Sentyabrın 19-da gecə saat 1-də kazarma yanında olan toplardan və dənizdən top atışı, sonra pulemyot və tüfəng atışması başlanmışdır. Qiyamçılar həman gecə şəhərə hücum edib şəhərin yuxarı hissəsində olan qalanı işğal etmişlərdir. Həman gecə və sabahı atışma davam etmişdir.

Sentyabrın 20-də gündüz qiyamçılar qaladan hücum edib şəhərin yuxarısı müsəlman hissəsinə daxil olmuşlardır. Dənizdən və kazarmadan atılan toplar şəhərin müsəlman hissəsində olan evləri və məscidləri yerlə yeksan etmişdir. Öylə bir ev yoxdur ki, oraya top dəyməmiş olsun.

Top güllələri əzəyi-nariyyəli [yandırıcı maddəli] olduğundan, bir çox evlər yandırmışdır. Yanğın hələ də davam edir.

Qiyamçıların pulemyotları vardır. Dağistanın Denikinə tabe olmasına və Dabravol ordusunun Dağistan içərilərinə yayılmasına xidmət edən bəylər şimdi Dabravol ordusu tərəfində olub qiyamçılarla atışırlar.

Qiyamçılar da onları arayırlar.

Son günlərdə böylə bir şeyiə var idi ki, guya qiyamçılar bolşevik ruhunda olub,

Dağistan ziyalı, sərvətdar və bəyləri[ni] xüsusən qırıp incidirlər.

Bu şeyiə həman yuxarıda zikr olunan bəylər məsələsindən nəşət etmiş [əmələ gəlmiş] əsassız xəbərlərdir.

Gələnlər deyirlər ki, qiyamçılar heç kəsi incitməyib, biləks [əksinə], əhaliyə, xüsusən qaçqınlara çox hörmət edirlər. Qiyamçılar əvvəlcə əhalini Dərbənddən çıxmağa qoymayıb deyirmişlər ki, qorxmayın bu dəfə biz axırıncı nəfərimizə qədər vuruşub Dağistanı xilas edəcəyik. Öldü var, döndü yoxdur. Qiyamçılar Dərbəndə daxil olduqları gün Qroznının qiyamçılar tərəfindən işğal edildiyini söyləmişlərdir.

Qroznıdan başlamış Dərbəndə qədər dəmiryol xətti dağıdılıb hərəkət qət edilmişdir [kəsilmişdir]. Yol olmadığından, Dərbənddə olan zirehli qatar oradaca qalmışdır.

Qiyamçıların dediyinə görə, bu günlərdə Petrovsk üzərinə hücum ediləcəkdir.

Dağistan xalqı özünü Dabravol ordusundan xilas etmək üçün bir adam kimi əlində silah ayağa qalxmışdır.

Azərbaycan dəmiryol qatari hal-hazırda Samur körpüsünə qədər gedib, ətraf kəndlərə dağılmış qaçqınları oradan yığıb gətirməkdədir. Bakıya gəlib çatan Dərbənd qaçqınları Azərbaycan dəmiryolunda gələrkən istər əhali, istər məmurlar tərəfindən yaxşı hörmət gördüklərini söyləyirlər.

Dərbənd işğalının təfsilatı

“S.” qəzetəsinin ən mövsuq [etibarlı] və etimadlı mənbələrdən aldığı məlumat görə, Dərbənd şəhəri Dağistan qiyamçıları tərəfindən işğal edilmişdir.

Dağıstanda yerləşmiş Dabravol qitəatını [hərbi birliklərini] və Denikin tərəfindən göndərilmiş yeni qüvvələri Dağıstan qiyamçıları təzyiq və əsir edərək, ləvazimati-hərbiyyələrini, dabravollar tərəfindən təxliyə edilmiş yerlərdə zəbt etdikləri toplar, mitralyozlar və başqa mühüm-mati-hərbiyyə qənimətləri ilə təkmil edərək [tamamlayaraq], Dərbəndə yetişmişlərdir.

Dağıstan Cümhuriyyətini xilas etmək yolunda hərəkət edən qiyamçılara Denikin qarnizonunu tərkisilah etmiş qonşu qəryələr [kəndlər] əhalisi də mülhəq olmuşlardır [qoşulmuşlar].

Qiyam etmiş köylülər və Dağıstan qitəati ilə hər tərəfdən əhatə edilmiş Denikin donanma qarnizonu, gəmilərin də nizdən müdafiə etməsinə baxmayaraq, bir az müarizədən [mübarizədən] sonra təslim olmuş və şəhərdə olan top və mitralyozları və başqa mühüm-mati-hərbiyyəni Dağıstan qitəati komandanlığının ixtiyarına vermişdir.

Qarnizonun bir hissəsi (hansı hissəsi və nə miqdarda isə məlum deyildir) dağıstanlılar tərəfinə keçmişdir.

Qarnizon təslim olduqdan sonra gəmilər atəşlərini kəsməmişdilər.

Məmafih [bununla birgə], dağıstanlıların vəziyyəti o qədər sarsılmazdı ki, şəhərdə bir az əsgər buraxaraq, dabravolardan alınan və dağlardan gətirilən toplarla istehkamət yaparaq Petrovska tərəf hərəkət etmişlərdir.

Petrovskda yerli əhali içində 48 yaşına qədər səfərbərlik elan edilmişdir.

Dağıstan mübarizəsindən aşağıdakı əhvalı nəql edirlər:

600 nəfərdən ibarət dabravol hissəsi 30 mitralyoz ilə Daşlaqar yaxınlığındakı

dərədən keçərkən pusuda oturmuş az miqdarlı qiyamçılar nagəhani [gözlənilməz] hücumla dabravollar içinə şaşqınlıq salaraq onları tələf etmiş və mitralyozlarının həpsini qənimət almışlardır. Bir neçə adam ancaq oradan salamat qurtara bilmişlərdir.

Vladiqafqazın təxliyəsi

Dağıstanlılar Məclisi tərəfindən alınan xəbərlərə görə, Çeçenistanda dəxi qiyamçılar hərəkətə başladığından dabravollar təcili surətdə Vladiqafqazı təxliyə edirlər.

Aldığımız məlumatlara görə, eylülün 9-da Qasım-kənd əhalisi ictima [iclas] edib, bir heyət intixab edərək [seçərək] dabravollara göndərərək qan tökülməksizin kənddən çıxmaq təklifini etmişlərdir. Heyətə cavab olaraq dabravollar əhalini və heyəti atəşə tutmuşlardır. Bundan sonra fəqət əhali qiyam edərək Qasım-kəndi işğal ilə Dərbənd üzərinə yürümüşlərdir.

NƏSİB BƏY HƏZRƏTLƏRİNİN İSTEFASI ƏTRAFINDA

– 1 –

Möhtərəm müdir əfəndi;

Aşağıda qol çəkən birja tacirləri Nəsib bəy Yusifbəyli Rəisi-vükəlanın [Baş nazirinin] istefasının qəbul olunması səbəbinə öz narazılığımızı izhar etməklə, onun istefasını geri götürməyi Parlament əzasından [üzvlərindən] rica edirik. Ümidvarıq ki, möhtərəm Rəisi-vükəla həzrətləri millətin belə ağır bir vaxtında olmasını hiss edib istefasını geri qəbul buyurar.

(İmzalar)

– 2 –

Azərbaycan Məclisi-Məbusanı İdarə-yi-cəlləsinə [şanlı, uca Parlament İdarəsinə].

“Azərbaycan” qəzetəsinin 274-cü nömrəsində qeyd olunmuş Nəsib bəy Yusifbəyli istefası, biz Hacı Cavad məscidi camaatına ildırım misalında əsər etdi və böylə fəal bir şəxsin hökumət başından getməsi nə qədər camaatdan ötrü müəəsis [təəssüflü] bir hal olduğu hamıya məlumdur. Binaənileyh [ona görə], biz Hacı Cavad və Nəzər məscidləri camaatı hər halda canən və lisanən [canla və dillə] çalılış böylə bir fəal şəxsin istefasına razı olmadığımızı elam ilə [bildirməklə], yerində qalmasını rica edirik.

(İmzalar 400 qədər)

Qeyd: Nəzər məscidinin ruhanisi Hacı Şeyx Musa Axundzadə cənabları və bu iki məscidlərin rəisləri tərəfindən imzalar və bəratülqövl [protokol] təsdiq edilmişdir. Bu işin surəti Parlaman rəyasətinə təqdim edilmişdir.

– 3 –

24 eylül 1919.

Rəisi-vükəla möhtərəm Nəsib bəy Yusifbəyli əfəndinin “Azərbaycan” qəzetəsində istefasını oxuyub çox məhzun olduq [kədərəndik]. Ümum Nardaran camaatı böyük məscidi-cameyə cəm olub özümüzə birinci vəzifə ədd [hesab] edib vətən, millət yolunda və fəqərəyi-kasibə yolunda böylə nəhayət dərəcə çalışqan bir zətin [şəxsin] fəaliyyətini nəzərə alıb istefasının qəbul edilməməsinə biz kənd camaatı rica edirik və Parlamanda əyləşən nümayəndələrə rücu [müraciət] etdik ki, bu barədə bizə onlar kömək eyləsinlər.

– 4 –

Məttəəssüf [təəssüf ki], bu axır vaxtda qəzetələrdə möhtərəm və müqtədir Rəisi-vükəlamız sevgili Nəsib bəy Yusifbəyli həzrətlərinin istefasını oxuyub, böylə sayis [siyasətçi; idarəçi] və münəvvər [ziyalı] zətin bu siyasətin nazik [həssas] vaxtında istefa verib iş başından çəkilməsinə arzuyi-milliyəmizə namüvafiq görüb, Yusifbəyli Nəsib bəy həzrətlərinin iş başında qalması həqiqi arzumuz olduğunu qəzetəni vasitəsilə Məclisi-Məbusanımıza bildirib, o zəti-məali-sifətin [uca, ali keyfiyyətlərə malik o şəxsin] istefasının qəbul edilməməsinə, yəni mənafeyivətən nöqtəyi-nəzəriylə yeni Kabinə təşkili lazım gəlsə təzə Kabinə təşkilini yenə də o möhtərəm simaya tapşırılmağı türklük naminə rica və təmənnə edirik.

Lənkəran qəzası

Türk Müəllim və Müəllimələr İttifaqı

– 5 –

Sevgili hökumət başçısı Nəsib bəy Yusifbəyli həzrətlərinin istefası, doğrusu Lənkəran camaatını pək dağdar edib [ürəyinə dağ çəkib; kədərəndirib] əndişəyə salmışdır. Onun üçün yazıb qəzetə vasitəsi ilə Parlamandan iltimas edirik ki, həqiqi vətənpərəst hökumət əri Yusifbəyli cənablarının “18 ay yabançılar və sosialist maskası taxan zalımlar çəngəlindən [caynağından] Lənkəran torpağını xilas etdiyi” naminə camaatımızın təvəqqesini rədd etməyib, məzkur [adı çəkilən] hökumət başçısını öz vəzifəsində saxlayıb istefasını qəbul etməsin, yəni gələcək Kabinə təşkilini və rəisliyini o müqtədir və qeyrətli Vükəla sədrinə tapşırınsın.

Müəllim T. Ş.

– 6 –

Mərdəkan kəndində, Rəisi-vükəla Nə-sib bəy Yusifbəyli cənablarının istefası xüsusunda.

25 eylül tarixində saat 2 radələrində Mərdəkan kənd əhalisi Tağıyev məktəbinin binasında cəm olub, Rəisi-vükəla Nə-sib bəy həzrətlərinin istefa məsələsi müzakirə edildi. İclasda şu istefanın qəbul edilməməsi Parlamandan xahiş olunmasını qət etdik. Çünki Nə-sib bəy Yusifbəyli həzrətlərinin istefası biz millətin bədbəxtliyinə və işimizin irəli getməməsinə bais olar. Cümləmiz müşarünileyhdən [haqqında danışılan şəxsdən] tamami-lə razı olduğumuzu ərz və imza edirik.

Bu kağızı 500 nəfər imza etmişdir.

ATALAR, GÖNDƏRİNİZ ÇOCUKLARINIZI MƏKTƏBƏ

İbrət almalı acı baxış

Keçən il payız günlərinin birində Şamaxı qəzasından toplanmış 200-ə qədər əsgərləri təşyə etmək [yola salmaq] üzrə yaxın kəndlərdən əsgərlərin valideyn, qövm və əqrəbaları Şamaxı şəhərinə ic-tima etmişlərdi [yığışmışdılar]. Əsgərləri düzmüşlərdi ki, yola salsınlar, bunların valideyni, qövm və əqrəbaları və bir çox tamaşaçılar bir tərəfə toplanıb sakit bir halda durmuş idilər. Əsgərlər yola düşmədən qabaq onlara bir sual ilə müraciət etdim:

“Qardaşlar, siz uzaq bir şəhərə gedirsiniz. Burada sizin valideyninizlə ailəniz və uşaqlarınız qalırlar. Sizə lazım gələcək ki, vaxtbavaxt öz halınızdan, sağ və

salamatlığınızdan evlərinizə yazıb xəbər verəsiniz. Sizlərdən hansınız özünə lazım olan kağızı yazmağa qadırsə, əlini qaldır-sın.”

Möhtərəm qare [oxucu], necə zənn edirsən, neçə əl qalxdı? Təəssüf və həzaran [minlərcə] təəssüf ki, 200 əsgərdən bir əl olsun belə qalxmadı. Tərəfeyndə [hər iki tərəfdə] böyük bir məhzuniyyət [kədər] hüsula gəldi.

Bu qədər məbhutluqdan [çaşqınlıqdan] sonra əsgərlər üzlərini ataları tərəfinə döndərib məzlum-məzlum və bəlkə acı-acı baxışla baxdılar. Hərçənd onlardan bir kəlmə olsun söz çıxmadı, amma onların üzlərində bir çox sözlər oxumaq olardı.

Artıq diqqətlə mən onlara baxdım. Doğrusu, o cavanların üzündə riza [razılıq] və təşəkkür nişanı yox idi. O üzlərdə nəhayətsiz acılıq görünürdü... Məazallah [Allah eləməsin], lənətə oxşayan bir acılıq üzlərində nüməyan olurdu [görünürdü].

Atalar! Qorxunuz o acı baxışlardan! Çocuqlarınızı məktəbə göndəriniz, məktəbə!

Mustafa

ƏKİNÇİLƏRİN DƏRDİ

Bu son zamanlar payızlıq əkinin vaxtının hülulu [gəlib çatması] münasibətilə ətraf və əknafdan [ətraf yerlərdən] bir çox kənd camaatı “Müsavat” firqəsinə və Bakı qubernatoruna müraciətlə, hökumət tərəfindən əkinçilərə ucuz qiymətlə toxumluq buraxılması, yaxud toxumluq taxıl almaq üçün onlara xəzineyi-dövlətdən borc pul verilməsi haqqında təşəbbüsatda bulunulmasını istida [xahiş] edirlər.

MƏNZUMƏ

Əvvəldə bizlərə yox idi istinadgah,
Ağlardı hali-zarımıza göydə mehrü mah.

Təzyiq edərdi bizləri mazidə Əmrü Zeyd,
İsbat edərdilər bizə bihudə min günah.

Olmuşdu paymalı-əcanib hüququmuz,
Qoymuşdu qarə gündə bizi bəxti-rusiyah.

Öz paytaxtımızda kəsərlərdi bizləri,
Olmuşdu bizlərə o gözəl şəhr qatlgah.

Qurduq həzar şükr əsasi-hökuməti,
Tərsim edib livamıza təsviri-mehrü mah.

Qıldıq güşadə millət üçün bəzmi-məşvərət,
Toplandı hifz üçün vətəni halətək sipah.

Aldıq idarə başınaərbabi-danişi,
Bulduq da kəndi-kəndimizə məlcə vü pənah.

Millət gəlib də qeyrətə anlar hüququnu,
Rahət yaşar da bunda əvət, yoxdur iştibah.

Məhzuz olar görən səni, ey babi-məşvərət.
Təqbil edər cidarını hər gündə min cibah.

Qılsın Cənabi-Haq səni mə'mur ilələbəd,
Olsun qapın güşadə, əya şanlı bargah!

Həmrahın olsun ey Vətən iqbalü məs'ədət,
Ensin mələk təvafına, ey əski qıbləgah.

Gülsün bizə baharın, açılıs çiçəklərin,
Pür-bərf dağlarından axıb çağlasın miyah.

X. Ayn.

*Şuşa:
İbrahim Tahir Musayev*

BAKI XƏBƏRLƏRİ**Yalama ibtidai məktəbi**

Yalama məktəbi-ibtidai müdiri Maarif nazirinə teleqrafla, bələdiyyə xidmətçiləri məktəbi həcz [müsadirə] eylədiyi cəhətlə dərslərə şüru edilmədiyini [başlanmadığını] xəbər verib, məktəbin həczdən azad olunmasını xahiş edir. Nəzarət [Nazirlik], Bakı qubernatorundan lazım gələn müamilənin [işlərin] icrasını tələb etmişdir.

Quba qəzasında

Quba qəzasının camaat məktəblərinin naziri [müfəttişi] 17 eylüldən Maarif nazirinə teleqrafla xəbər vermişdir ki, Qusarda məktəbləri və məfruşatı [avadanlıqları] həcz olmağa cəhət, dərslərə şüru edilməyir. Nəzarət, Bakı qubernatorundan Qusarda hamı məktəblərin həczdən azad edilməsini xahiş etmişdir.

Cavad qəzasında

Cavad qəzası qaimməqamı [qəza rəisi] Bakı qubernatoruna xəbər vermişdir ki, Cavad qəzasının Gəncəli və Haşimxanlı camaatı etdikləri iclaslarında müttəhidülrəy [yekdilliklə] Əşrəf bəy Cəlil bəy oğlunu və Əbdülhəsən Kərbəlayı Mustafa oğlunu intixab etmişdirlər [seçmişdirlər] ki, mümaileyhin [adı çəkilən şəxslər]: 1) camaatın əkinlərini Araz nəhri təxrib [xarab] edəcəyi cəhətlə, hökumət xərci ilə lazım olan yerlərdə nəhirə hasar çəkilməsi üçün və 2) 67 evdən ibarət olan camaat üçün ziraət vaxtı hülul eylədiyi [əkin vaxtı gəlib çatdığı] cəhətlə toxum üçün pudu 50 manatdan buğda və 25 manatdan

arpa verilməsi xüsüsünü hökumət ilə müzakirədə bulunsunlar.

Qəza qaimməqamı isə kəndi tərəfindən bunların şu xahişləri qəbul edilməsi lüzumunu da bildirmişdir.

Kürdəmirdən teleqraf

Aqmalı ağsaqqalları teleqrafla Bakı qubernatorundan xahiş etmişdirlər ki, onların yüzbaşılıarı Əşrəf rüşvətxor olub, camaatı talan etdiyinə cəhət, məzkur [adı çəkilən] yüzbaşını əzl edib [vəzfiasindən uzaqlaşdırıb], yeni yüzbaşı intixabına [seçilməsinə] icazə verilsin.

General Hill

Dünən Amerika missiyası nümayəndəsi general Hill Xariciyyə naziri Cəfərovun ziyarətinə getmişdir.

Avropa hökumətlərinə rapor

Xariciyyə naziri Avropa hökumətlərinə barapor [raportla, məruzə ilə] Ermənistanında müsəlmanlara olan vəhşilikləri xəbər vermişdir.

Bankın açılması

Bazar günü eylülün 28-də irəli [əvvəllər] “Koooperatsiya” olan imarətdə Azərbaycan Hökuməti Bankı açılır.

İclas

Türk Ədəmi-Mərkəziyyət firqəsi “Müsavat”ın Qara şəhər şöbəsi yekşənbə [bazar] günü sentyabr ayının 28-də saat dörd tamamda olacaq ümumi iclasa cəmi rayonda olan üzvlərini dəvət edir. Müzakirə olan məsələ Bakı Komitəsinin yenedən intixab olmasıdır [seçilməsidir]. İclas məscid həyətində olacaqdır.

AZƏRBAYCANDA**Qubadan**

Rəisi-vükəla həzrətlərinin istefası xəbəri Azərbaycanın hər tərəfində iztirabla qarşılandığı kimi, Qubada da əmiq bir xələcanla [dərin bir narahatlıqla] istiqbal edilmişdi [qarşılanmışdı]... İki-bir, üç-bir, orada-burada toplanaraq övzayi-hazirə [hazırkı vəziyyət] haqqında təatiyi-əfkar [fikir mübadiləsi] edilir və hər kəs kəndi ağılı dairəsində istefanın səbəblərini təfsir edərək [yozaraq, izah edərək], rəylərini söyləyirdi.

Ümumiyyətlə, istefa xəbərinin Quba əhalisinə buraxmış olduğu təsiri böyük idi. Çöhrələr matəmi bir rəng almış, alınlar hüzünlü, düşüncələr ümitsiz xəyallarla yığışmış idi.

Əcəba, Nəsim bəy həzrətləri kimi müqəddir, əzmkar, bütün millətin tərəcəmani-əfkari olan [fikirlərini dilə gətirən] bir zat [şəxs] təqdir edilmədikdə, göydən mələkmi bəklənilir?

O kişinin az bir zaman içində hər kəs üçün müyəssər olmayacaq bir həmiyyəti-ecazkarə [ecazkar, möcüzəli bir şey] ilə yarada bildiyi xarici müvəffəqiyyətləri, sağlam siyasəti, daxili intizamları və mükəmməl ordusu gözləri çıxarmayırmı?!

Xüsusi mənəfətlərini ümuma fəda, rahatını vətən yolunda istirahətsizliyə tərcih etmiş bir vücudu kim bilir nə kimi amali-xudpəsəndənə təqibi ilə [xudpəsənd, şəxsi maraqlara xidmət edən niyyətlər güdməklə] küsdürənlər, qəlbinə toxunanlar nə qədər də insafsız imişlər ya! – deyirdi.

Xülasə olaraq onu ərz edə bilərəm ki, Nəsim bəy həzrətlərinin istefasıyla xalqın

Ümumi iclas

Çaharşənbə günü oktyabr ayının 1-də Parlaman binasında Türk Ədəmi-Mərkəziyyət firqəsi “Müsavat”ın ümumi iclası olacaqdır. İclasda Bakı Komitəsinin yeni intixabı olacaqdır. Şu iclas ikinci olması həsəbi [səbəbi] ilə hazirunun [iştirakçılarının] ədədi nəzəri-etibara alınmayaraq qanuni hesab olunacaqdır.

Muğan qoşunlarının polkovniki

Azərbaycandan nəfy [sürgün] olunmuş Muğan qoşunlarının polkovniki İlyəşeviy oğlu ilə Bakıya varid olmuşdur [gəlmişdir]. Məzkur [adı çəkilən] polkovnik ilə bir qaç Muğan zabitanı da vardır.

Cəmiyyəti-Xeyriyyədə

- Eylülün 20-də doxsan nəfər və 27-də on iki nəfər Lənkəran fərarilərini Cəmiyyəti-Xeyriyyə Lənkərana göndərmişdir.

- Nuşafərin Mahmud qızına müvəqqəti 200 manat, Əbdürrəhim Şəfiyevə 200 manat, Xanım Məlik qızına 50 manat, idarənin qətnaməsinə görə, Heydər Muxranskiyə təhsilə getmək üçün yol məsarifinə 1000 manat və bir nəfər türk tələbəsinə 1600 manat Cəmiyyəti-Xeyriyyə tərəfindən ianə verilmişdir.

Birjada

Kerenski minlik 1.100 manat, 250-lik 1.045 manat və xırda bir faizdir. Nikolay 500-lüyü 1.150 manat, yüzlüyü 320 manat və xırda yüz faizdir. Gümüş manat 45 və xırda 22 manatdır. Osmanlı altun lirəsi 610 manat və kağız lirəsi 160 manatdır. Tiflis parası 3 faizdir.

ümidi sönmüş və istiqbala [gələcəyə] etimadları qırılmış idi.

Parlaman rəisi tərəfindən yeni Kabinə təşkilinin Nəsim bəy həzrətlərinə həvalə edilməsi fəqərəsi [hadisəsi] qəzetədə görüldükdən sonra iztirablar bir parça təskin bulmuş, dodaqlar sükunbəxş bir ahdan sonra təbəssüm edə bilmişdi.

Xalqın bu qədər qədirşünaşlığını qeyd etməklə bərabər, onu da məəttəəssüf [təəssüflə] söyləyəcəyəm ki, bir taqım vicdansız müfəttinlər [fitnəkarlar] işbu hüznü-ümumi [ümumi hüznün] günlərindən istifadə ilə ortaya atılıb, buraxmış olduqları müfsidənə [araqarışdıran, fitnəkar] şayiələr ilə aranı qarışdırmaq, üfq-i-siyasəti qaraltmaq həyasızlığından çəkinmə-yirlərdi. Bir qaç qoçu və quldurlar, xalqın dərisini soyub qanını içməklə bəslənən xırsızlar üzlərinə “İttihad” maskası taxıb əfkəri-ümumiyyəni [ictimai rəyi] iğfala [yayıdırmağa, aldatmağa] çalışır və açıqdan-açığa provokatorluq yapırlardı və ya yapırırlar da.

Bakıya vali vəkili təyin edilməsi həsəbi ilə Qubanı tərk etməyə məcbur olmuş [Əmir xan] Xoyski əfəndidən sonra bu həriflər künc və bucaqdan yavaş-yavaş baş qaldıraraq get-gedə meydangir olmadadırlar [meydana çıxmaqda, özlərinə yer tutmaqdadırlar]. Ən əvvəl şu asayiş və intizam düşməni olan alçaqlar ədalət və vətənpərvərliyi ilə camaatın hüsn-rəğbətini qazanmış qaimməqam [qəza rəisi] vəzifəsini ifa edən [Ağakışibəyov] Səlim bəyi qızıl [qırmızı] bir yalan və vicdansızcasına bir böhtanla ittiham etmək istəyərək, onun tövləsində oğurluq bir at saxlanılıbmış kimi uydurma bir xəbər “İttihad” qəzetəsinə yazmışlardı.

Sırası gəlmişkən, Səlim bəy haqqında bir qaç kəlmə söyləmədən keçməyi haqsızlıq bilirəm.

Səlim bəy hənz dövri-istibdadda polisdə xidmət edərəkən təmizliyi ilə təşhir etmiş [tanınmış, hər kəsin bildiyi] bir zəttir [şəxsdir]. Hökumət kəndi məşru vərəsəsi [qanuni varisi, qanuni mirasçısı] Azərbaycan xalqı[nın] əlinə keçdikdən sonra əmiri-mümaileyh [haqqında danışılan başçı] qaimməqam [qəza rəisi] baş müavinliyinə təyin edilmiş və o gündən bu zamana kimi min[i]-min[i] [gənc] Cümhuriyyətimizin səadət və iqbali üçün yorulmasızın çalışaraq təməyyüz etmişdir [fərqlənmişdir]. Rüşvətçilik ümumi bir xəstəlik hökmünü alaraq bir çox məmurlarımıza sirayət etdiyi [yoluxduğu] halda, onun haqqında bir söz olsun belə eşidilməmişdir. Onun təmiz vətənpərvər olmağına bu kifayət etsə gərək ki, “İttihad” qəzetəsində çıxan fəqərəni [əhvalatı] təkzib etmək niyyəti ilə məqami-aidinə [aidiyyətli yerə] təqdim etmək üçün minlərcə imzanı havi [ehtiva edən] bir bəratülqövl [protokol] əhali tərəfindən hazırlanmışdır.

İştə, böylə bir şəxsi məhz kəndiləri hökmran olmaq, fükəranı asanlıqca soya bilmək qəsdini ilə müttəhim edib iş başından düşürməyə səy edən macərəçilər, eyni zamanda Rəisi-vükəla həzrətləri istefası xəbərinin qəlblərə xələcan tövdi etməsindən [verməsindən] bilistifadə [istifadə etməklə], övzanı [vəziyyəti] kəndi məramlarına tətbiq etmək istəmiş və istefa keyfiyyətini kəndi amali-müfəttinanələrinə [fitnəkar məqsədlərinə] xidmət edər yol ilə şərhə başlamışlardır. Lakin heç bir səməərə hasil olmamışdır.

Türkoğlu

Gəncənin üsulu

“Azərbaycan” qəzetəsinin bir nömrəsində “Ümidvar” əfəndi tərəfindən Gəncəyə dair yazılmış “Əcaib şəhər” namında bir məqaləsini oxudum. Çox xoşuma getdi. Mühərrir əfəndiyə ərzi-təşəkkürlər. Həqiqətən də öylədir.

Azərbaycanda təbiəti ilə, adamlarının əsil türkləri ilə, məhsuldarlığı ilə məruf [məşhur] olan bu şəhər bir köyə, hətta Asiyanın bir mədəniyyətsiz, maarifsiz bir yerinə bənzəyir.

Çar hökuməti zamanında Şah Abbas camesi önündə yapılmış və hər zaman əlvən çiçəklərlə dolu olan bir bağça şimdiki darmadağın olaraq isitməli iranlılara məskən olmuşdur. Bələdiyyə İdarəsi oraya heç olmasa bir çaxçax da çəkdirməyir. Şah Abbas camesinin çinarları öylə bir haldadır ki, yanından da keçmək əsla mümkün deyildir. Qarğa və sığırçınlar getmişsə, murdar bir yadigar buraxmışlar ki, şimdiyə qədər qalır.

“Ümidvar” əfəndinin yazdığı kimi, gecələr qaranlıqdan soqaqlarda yürümək olmayır. Milislər yalnız şəhərin ortasında qaraqol çəkirlər. İranlıların da mikroblu “ciyər kababı” bazar meydanından qurtarmayır.

Nə olardı əcəba Bələdiyyə İdarəsi meydanadakı xarab qalmış bağçanı da Dəmir körpünün yanındakı bağça kimi nizama salaydı. Bakıda hər dükanın önündə biriki elektrik lampası asmışlar, əcəba o lampalardan bir az da Gəncədə yapmaq mümkün deyilmi?

Nə isə... Qəzetələrdə yazmaqdan yorulduq. Lakin Azərbaycanın ilk paytaxtı olan şu Gəncənin halı heç nizama düşmədi.

Müəllim Davud

Xankəndindən

1 sentyabrda Xankəndində Şuşa şəhərinin sakini, İkinci Qarabağ Süvari alayında olan praporşik Xəlil bəy Məşhədi Nəsir oğlunun qardaşı Behbud nam Şuşa şəhərindən gəlib qardaşı Xəlil bəyin üstünə, həman gün axşamçağı patrondaş çiyində, beşaçılan əlində piyada yol ilə şəhərə müraciət etdikdə, kazarma ilə verst yarım məsafəsi olan Xəlfəli çayının kənarında kol dalısından bir caninin gülləsinə hədəf olur. Qolundan yaranan, tüfəng əlindən düşür yerə. İstəyir tüfəngi yerdən götürsün, sağ budundan cani tərəfindən ikinci gülləyə nişan olur.

Behbud yıxılan kimi cani kol arxasından çıxıb üç[üncü] dəfə bir güllə də məcruh [yaralı] olan budundan vurub, Behbud namın tüfəngini götürüb öz səməndə atına süvar olub [minib] gedir.

O halda Şuşa şəhərindən süvari gəlməkdə olan Bəşir nam Müctəhidzadə gəlib Behbudu yıxılmış görüb, əhvalı təhqiq edən kimi, çaparaq Xankəndinə gəlib macəranı nəql etmiş. Dərhal süvari alayında olan əsgərlərimizlə bərabər Xəlil bəy atlara süvar olub, gedib öz qardaşın[ı] qana ağuşta [bulanmış] görüb, ah-zar ilə cənazəyə qoyub gecə saat 8 radələrində gətirib hökumət xəstəxanasında doktorlar tərəfindən müayinə olundu. Doktor cənaqları yaralar təhlükəli olmadığından bəyan buyurdular.

Bəsirət əhli [anlayışlı, sağlam düşüncə sahibi olanlar] baxsınlar: vurulan müsəlman, vuran müsəlman... Səbəbi bir tüfəng! Bir tüfəng qarəti üçün nahaq yerə müsəlmanlar bir-birinin qanını tökür.

Ar olsun! Bu da bizim əsgərlərimizə etdiyimiz hörmət və göstərdiyimiz sədaqət.

M[olla] M[əhəmməd] Həmzəzadə

ERMƏNİ XƏBƏRLƏRİ

– Parisdə nəşr edilən “Bulletin Armenian” qəzetəsinin verdiyi məlumata görə, Qafqaziyada təhqiqat və tədqiqat icra edən Amerika heyəti-mürəxxəsəsi İstanbulda bir qəzetə müxbirinə demişdir ki:

“Ermənistan nüfus [əhalinin sayı] etibarilə az bir miqdarı göstərdiyindən, təsəvvür etdikləri kimi geniş və böyük bir hökumət təşkil edə bilmələri qeyri-qabilidir.”

– Fransa Ticarət Odasının [Palatasının] iki üzvü İrəvana getmişdir. Bunların məqsədi Fransa ilə Ermənistan arasında ticarət rəhbərliyi təşkil etməkdir.

– “Erməni Tebrqvanraser” və “Asqfanover hayu xanımlar komitəsi” namıyla Madam Vilsona bir teleqraf çəkilərək, Vilsonun məhkum və kiçik millətlər və bilxassə [xüsusilə] Ermənistan hüriyyəti haqqındakı inayət və fəaliyyəti təqdir edilib, komitənin təşəkküratı arz olunmuşdur.

TEATRO VƏ MUSIQI

Artist [Hüseynqulu] Sarabski və rejissor [Abbas Mirzə] Şərifovdan bir sual: Əfəndilər!

Sizlər ki, on ildən ziyadədir səhnədə dolanıb və teatroçuluq sənətini əməli üsul ilə öyrənib, hətta özləyə dərs verəcək qədər məharət və ixtisas sahibi olmuşsunuz. Yəqin ki, sizin zövq və fəhmi-ədəbiniz [ədəbi zövqünüz və idrakınız, anla-

yış qabiliyyətiniz], artistlikdəki qanacağınız və tamaşadakı tərz-i-tələqqiniz [görüş, anlayış tərziniz] dəxi həddi-kamala ərişib, təbiəti-sənətkaranəniz musiqi və ədəbiyyatın təsiri-füsunkarı ilə o qədər incələşmişdir ki, zövqi-ədəbini təhqir və təzyif edən [alçaldan], məzamin-məanidən ari [məzmunundan və mənadən uzaq] bulunan dürüşt [kobud, qaba] şeylərə təhəmmül edə bilməz [dözə bilməz], zəhabındayız [zənnindəyik].

Böylə olduğu surətdə, keçən gün Hökumət Teatrosunda “Arşın mal alan” operetini oynar ikən kişi rollarını qadınlara və qadın rollarını kişilərə oynatdırmaq-dakı hədəf eylədiyiniz ədəbi qayə və sənətkarlıqdakı münazirə [mübahisə] nə idi ki, üzərinizdə az haqqı olmayan “Arşın mal alan” müəllifinin protestosuna və dirijor Müslüm bəyin işəsinə [xəbərdarlığına] rəğmən, bu əməli, müsirr və müənnidənə bir surətdə [israrla, təkidlə və inadla] icra etdirdiniz?

Rica edirik ki, bu nazik nüktəni [incə mətləbi] lütfən mərhəmət edərək biz teatro tamaşaçılarına əyan və bəyan etmək zəhmətini üzərinizə qəbul ilə bizi məmnun və mütəşəkkir edəsiniz!..

Seyirçi

İZHARI-TƏŞƏKKÜR

Rica edirəm, zeyldəki [aşağıdakı] bir qaç kəlməyə möhtərəm qəzetənizin bir guşəsində yer verəsiniz, əfəndim!

Aldığım məlumata görə, Türk Ədəmi-Mərkəziyyət “Müsavat” firqəsinin Ucar şöbəsi Ucar istasyonunda məktəb guşədi

[açılması] barəsində böyük müavinətdə bulunubdur. Şu şöbənin elm və maarif yolunda çalışmasını nəzərdə tutaraq, müəllim əfəndiyə lazımı kömək etmələrinəndən dolayı, maarif yolunda çalışan ağalara səmimi-qəlbədən izhari-təşəkkür edirəm, əfəndim!

Şamaxı və Göyçay qəzasının məkatibi-ibtidaiyyə müfəttişi Ağababa bəy İsrəfilbəyzadə

İDARƏYƏ MƏKTUB

Müdiri-möhtərəm!

1918-ci ilin mart hadisəyi-əliməsindən naşi [kədərli mart hadisəsindən ötrü] Göyçayda sükunət edən biz Şamaxı qaçqınları kəndi hali-əsəf-iştimalımızı [təəssüf doğuran, acınacaqlı halımızı] cavan dövlətimizin fəal firqələrindən ədd [hesab] olunan “Müsavat” firqəsinin fəzlü mərhəmətlərinə ilsaq edib [qovuşdurub, çatdırıb], möhtərəm qəzetəniz vasitəsilə asitaneyi-kibriyalarına mütəvəccihən [uca dərğahlarına üz tutaraq] təqdim etdiyimiz ərizəyi-qüssə-əngizimizin [qüssəli, kədər doğuran ərizəmizin] qəbuluyla, üzərinde təhrir etdiyimiz [yazdığımız] hali-əsəfnakımızı [təəssüf doğuran halımızı] bila-məks [durmadan, dərhal] mövqeyi-müzakirəyə qoyaraq, müqtəzayi-halımıza [vəziyyətimizə uyğun, lazım gələndə] müvafiq hasilə gələcək nətəyici bərəkətiylə [nəticələrin bərəkətləri ilə] məmnun edəcəklərinə əminik.

Məruz qaldığımız hadisəyi-əzimədən [böyük hadisədən] dolayı təhriq və yeksan olunan xanələrimiz [yandırılan və dağıdılan

evlərimiz] bizləri vətəndən qət'i-ümid edərək [ümidimizi kəsərək], bir sənəni təcavüz etmiş [keçmiş] ki, Göyçay şəhərin[i] məva ittixaz edib [yurd tutub], imrari-həyat edirdiksə [ömür sürürdüksə] də, fəqət halımız başqa yerdə sükunət edən qaçqınların halına müsavi olmayıb, işbu şəhərdə haqqımızda göstərilən kəmetinalıq [laqeydlik] gündən-günə təzayüd etməklə məa [artmaqla birgə], bilaxirə [son vaxtlar] cavan hökumətimizin fərmanı mövcibincə [fərmanına əsasən], keçən sənədən bəri kirayənişin olduğumuz əcnəbi erməni xanələrinin cümləsin bəzi məmur və zənginlər kəndi arizi [sonradan əldə etdikləri] sərvətlərinə etimadən [arxalanaraq] malik olub, beyü şira təriqiylə [alqı-satqı yoluyla] kirayəyə verməkdən imtinayla bizləri ixraca məcbur və həyatitəziyyətimizi [gələcək yaşayışımızı] böyük bir təhlükəyə düçar etmələrinəndən əlavə, göstərdikləri münasibət və hərəkətdə qarşı təhəmmül edirik [dözürük]. Deyirik ilahi!

*Ço emruz az to saman yaft kərəm
Be fərda həm ze to ommidvərəm
Ço həm xod saxti kare mən əvvəl
Be axir moşkeləmra həm to kon həll*

Bir nəfər qaçqın

İDARƏDƏN CAVABLAR

Babazadə Şirmirzə əfəndiyə: Yazdıqlarınız idarəyə yetişsə, yəqin dərc olunar. Görünür ki, bizə vüsul olmamışdır. Ümumiyyətlə, dərc oluna biləcək heç bir yazı dərc edilməmiş buraxılmayıb. Bilxassə ki, qabaqlarda bəzi yazılarınız vüsul olmuş və dərc edilmişdir.

ELANLAR

Xüsusi dərslər

Türkcəni 6 ay zərfində tamamilə oxuyub yazmaq və ərəbcəni bir sənə zərfində üsuli-cədid üsulu ilə öyrənmək və fransızca da yaxın zamanda kifayət dərəcədə öyrənmək üçün xüsusi müəllim istəyənlər idarəmizə müraciət etsinlər.

Bir nəfər türkcə-farsca savadı olan şəxs qulluq axtarır. Talibin idarəyə adres [tələb edənlər] versin.

Bu gündən böylə ümum camaata elan eyləyirəm ki, bəndə şirkəti-“Etibar”da üzv deyiləm və iyun ayının 15-ndən bu vaxtadək hər kimin “Etibar” kontoruna iddiası olmuş olsa, bir həftənin müddətində xahiş edirəm təşrif gətirib bəndəyə ittila versin. Nikolayevski küçədə öz dükanımda Krasilnikovların evində.

11410

Sentyabr hadisələri zamanında oğlum Aleksan Vaqanoviç Şirvanyans 8 yaşında (Nuxu qəzasının Nic kəndlisi) itibdir. Onun barəsində məlumatı olanlardan acizənə rica edirəm ki, 5 min manat mükafat və qeyri xərclərini almaqla bərabər, bu adresə xəbər versinlər: 1-nci Slobodski küçə, nömrə 31. Arşak Abramyan.

11707

Xiromant

Kitablar müəllifi: “Gizlini bilmək” və “Xiromantiya təcrübəsinin əsasları” A. K. Xodunov ancaq əllərin xəttləri ilə insanın xasiyyətini, keçmişini, hal-hazırını və gələcəyini söyləyir. Qəbul edir hər gün saat 10-dan 4-ədək. Katibdən xəbər almaq və yazılmaq olar. Ünvan: Mariinski küçə nömrə 18, Gimnazieskinin küncündə.

9093

Xəzər dənizində posta, sərnişin və yük gəmilərinin hərəkəti

Bakı-Ənzəli

15-ci körpüdən səşənbə [çərşənbə axşamı], cümə və bazar günləri saat 4-də.

Bakı-Tazaşəhər (Krasnovodsk)

15-ci körpüdən düşənbə [bazar ertəsi], çarşənbə və cümə günləri saat 5-də.

Bakı-Salyan

19-cu körpüdən bazar, səşənbə, çarşənbə və cümə günləri saat 4-də.

Bakı-Ənzəli-Şahsavar-Məşhədsər-Bəndər Gəz və geri

17-ci körpüdən çarşənbə günü saat 4-də.

Bakı-Həsənqulı-Bəndər Gəz-Məşhədsər və geri

17-ci körpüdən səşənbə günü saat 4-də.

Petrovsk-Fort-Aleksandrovsk-Quryev və geri

Paroxodlar Petrovskdan pəncşənbə [cümə axşamı] günləri saat 4-də çıxırlar.

Bakı-Lənkəran-Astara

17-ci körpüdən düşənbə, səşənbə və şənbə günü saat 4-də.

Bakı-Petrovsk

15, 24 və 25-ci körpülərdən səşənbə, pəncşənbə və şənbə günləri saat 4-də.

T-178

Xüsusi müsəlman təvəllüdxanası Gövhər xanım Qazızadə

Vəzi-həml edənlər hər bir vaxt, gələn xəstələr isə hər gün səhər saat 10-dan 2-yə kimi qəbul edilirlər. Təvəllüdxanada əməliyyatı-cərrahiyyə (operasiya) icra edilib, doktor Tsentner konsultasiya yapır. Feldşeritsamama Vasserman çiçək döyür, yara bağlayır və iynə vurur. Adres: Armyanski küçə nömrə 13. Telefon nömrə 58-39.

T-321

Doktor M. İ. Lurye

Əmrəzi-zöhrəviyyə və daxili naxoşluqları qəbul edir. 914 və 606 müalicəsi. Qəbul edir hər gün səhər saat 8-1-ədək; axşam saat 4-7-yədək. Ünvan: Vorontsovski küçə, nömrə

45, Bandarnının küncündə, yolu Bandarnıdan, nömrə 8, 3-cü mərtəbə. Telefon: 17-06 və 52-36.

7406

Berlin Darülfünunu doktoru

S. İ. Kopelioviç

Daxiliyyə və əsəbiyyə naxoşluqları qəbul edir səhər saat 10-dan 1-ədək, axşam saat 5-dən 7-yədək. Elektrik müalicəsi, 606 və 914 müalicəsi və qeyriləri.

Adres: Vorontsovski küçə nömrə 17, 2-ci mərtəbə. Telefon nömrə 50-28 və 93.

10244

Doktor

Hacı Fətulla Ağaalizadə

Daxiliyyə və canda olan mərzələrə və həmçinin uşaqlara məxsus azarlara müalicə edir. Mərizləri [xəstələri] hər gün səhər saat 7-dən 10-ədək və axşam saat 4-dən 7-yədək qəbul edir. Adres: Şamaxı küçəsində 14 nömrəli evdə. Telefon 19-27.

9016

Diş həkimi

Semyon Aronoviç Kaqan (18 il xarici məmləkətdə təcürbə almış)

Təzə işlər və yaxşı materiallardan işlər qəbul edilib hazırlanır. Qəbul olunur səhər saat 9-dan 1-ədək; axşam saat 4-dən 6-yədək. Ünvan: Ofiserski küçə, nömrə 4, Nikolayevski küçənin küncündən ikinci ev.

9046

Doktor

Əliheydər Allahverdiyev

Naxoşları qəbul etməyə başlamışdır. Hər gün səhər saat 8-dən 9-ədək, axşam saat 4-dən 7-yədək. İçəri şəhər Bolşoy Minaretski küçə, nömrə 1. Bağın qarşısında. Telefon nömrə 36-21.

9051

Diş həkimi S. İ. Kobılitskaya

Gəlib naxoşları qəbul etməyə başlamışdır. Dişlərə müalicə edir, kauçuk və qızıl üzərində dişlər qayırır. Vorontsovski, nömrə 12, Poçtovı küçənin küncündə. Telefon 22-17.

9026

Petroqraddan gəlmiş doktor

İshaq Avetisoviç Atayans (professor Mixaylovun müavini)

Mamalıq, qadın və urologiya naxoşluğuna mübtəla olanları qəbul edir. (Bövl [idrar] yolu azarına, köhnə və təzə süzənəyə müalicə edir.) Bövl yolunu elektrik aləti ilə müayinə edir. Hər gün saat 3-dən 6-ya kimi. Çarşənbə günləri fəqirləri pulsuz qəbul edir.

Ünvan: Telefonu küçə, nömrə 6.

7444

Diş həkimi B. M. Şternin

Voronsovski küçə, nömrə 22, Karantinninin küncündə. Telefon nömrəsi 48-15.

Dişlərə müalicə olunub doldurulur, kauçuk və qızıl üzərində süni dişlər qayırılır, dişlər ağrısız çəkilir. Qəbul olunur səhər saat 9-dan 2-yədək, axşam saat 4-dən 7-yədək. Qiymətlər münasibdir.

9060

Doktor Nikolay Mixayloviç Mdivani

Gəlib naxoşları qəbul etməyə başlamışdır. Daxili naxoşluqlar. Qəbul edir hər gün səhər saat 8-10-dək, axşam saat 5-7-yədək.

Ünvan: Vorontsovski 15, Qubernskinin küncündə. Telefon 6-78.

9047

Diş həkimi S. M. Hamburg

Təzə işlər, qızıl, kauçuk, platina üzərində dişlər qayırılır. Qəbul olunur saat 9-dan 2-yədək, 4-dən 6-yədək. Nikolayevski caddə 21, Parlaman qarşısında. Telefon 5-96.

9056

Diş həkimi Viraxobskaya

Gəlib naxoşları qəbul etməyə başlamışdır. Kauçuk və qızıl üzərində dişlər qayırır. Voronovski, nömrə 21. Gimnaziçeskinin küncündə.

9022

Satılır baqqal dükanı və qastronom. Telefon nömrəsi 19-18.

11408

**Sənaye (texniçeski) kantora
“Texnobüro”**

*Bakı, Birjevaya küçə
telefon nömrə 26-27, 33-23*

Dəyirmanlarda, zavodlarda və fabrikalarda olan neft motorlarının əvəzində təklif edirik şəhər toku üçün 15-dən 50-yə qədər gücü olan matorlar.

Böyük qənaət. Bahalı maşınlar, neft, yağlamaqdan ötrü böyük xərc və remont – heç biri lazım deyil.

11409

**Müdir:
Hacıbəyli Üzeyir**

QEYD VƏ ŞƏRHLƏR

Pəncşənbə günü sentyabrın 24-ndə...

səh. 469. “Nikolayevski”: Bakıda, indiki İstiqlaliyyət küçəsi.

“Ofiserski”: Bakıda, indiki Məmməd Əfəndiyev küçəsi.

Qismi-rəsmi

səh. 470. “şəhadəti-həzrəti-seyyidüş-şühədə əleyhissəlam münasibətilə”: şəhidlərin rəhbərinin, başçısının (Məhəmməd peyğəmbərin miladi təqvimlə 680-ci ildə Kərbəla çölündə qətlə yetirilən nəvəsi Hüseyin nəzərdə tutulur) – Allahın salamı onun üzərinə olsun – şəhid edilməsi münasibətilə.

Türkiyədə

səh. 478. “Türk dünyası”: 1919-1920-ci illərdə İstanbulda nəşr edilmiş gündəlik və həftəlik qəzet.

“...qəzetəmə atidəki məlumatı təbliğ etmişlərdir”: xəbər mətninin bundan sonrakı hissəsində soyadlarının bəziləri qəzetdə təhrif edilmişdir.

“Harbordun rəyasəti altında bir heyəti-məxsusə”: Birinci Dünya müharibəsindən sonra, Türk-erməni münasibətlərini araşdırmaq və ABŞ-ın Ermənistanla münasibətlərini tənzimləmək məqsədi ilə Vilson tərəfindən Yaxın Şərqə göndərilən hərbi heyət (Harbord Missiyası) nəzərdə tutulur. Heyətə ABŞ generalı Ceyms Harbord başçılıq etmişdir.

səh. 479. “Babi-ali” (hərfən “uca qapı”): Osmanlı dövlətində Sədrəzəmin (Baş nazirin) sarayına verilən ad; beynəlxalq münasibətlərdə “Osmanlı hökuməti” mənasında işlədilirdi.

Əkinçilərin dərdi

səh. 485. “Ziraətin də genişləməsi...”:

qəzetdə səhvən “Ziraətin dəyişilməsi...” getmişdir.

“Mənzumə” şeiri (səh. 485)

üçün lüğət:

hali-zar: ağılmal hal
mehrü mah: günəş və ay
mazi: keçmiş
Əmrü Zeyd: Əmr və Zeyd (adlı şəxslər);
“hər kəs, hər yoldan ötən” mənasında işlədilir

bihudə: boş yerə
paymalı-əcanib olmaq: əcnəbilərin ayaqları altında tapdalanmaq
bəxti-rusiyah: üzüqara bəxt
həzar: min
tərsim etmək: rəsmi çəkmək
liva: bayraq
güşadə qılmaq: açmaq
bəzmi-məşvərət: məşvərət məclisi
sipah: qoşun
ərbabi-daniş: elm adamları, bilikli şəxslər
məlcə vü pənah: sığınacaq və pənah aparaq yer

iştibah: şübhə
babi-məşvərət: məşvərət qapısı; müzakirə və məsləhətləşmə yeri; Parlament nəzərdə tutulur
məhzuz olmaq: zövq almaq; məmnun və razı qalmaq

təqbil etmək: öpmək
cidar: divar
cibah: alınlar
məmur: abad
ilələbəd: əbədiyyən
güşadə: açıq
əya: ey!
bargah: saray; imarət
həmrəh: yoldaş, yol yoldaşı
iqbalü məs’ədət: bəxt, uğurlu tale və xoşbəxtlik

təvaf: zəvvarların Kəbənin başına dolanması
pür-bərf: qarlı
miyah: sular

Bakı xəbərləri

səh. 486. “Avropa hökumətlərinə radio”: qəzetdə “rapor” yerinə səhvən “radio” getmişdir.

Azərbaycanda

səh.489. “Müəllim Davud”: bu imza Davud Ağamirzəyəvə məxsusdur.

Erməni xəbərləri

səh. 490. “Madam Vilson”: Amerika prezidenti Vudro Vilsonun ikinci arvadı və 1915-1921-ci illərdə ABŞ-ın Birinci xanımı olan Edit Vilson nəzərdə tutulur.

İdarəyə məktub

səh. 491. “Ço emruz əz to saman yaft kərəm / Be fərda həm ze to ommidvərəm / Ço həm xod saxti kare mən əvvəl / Be axir moşkeləmrə həm to kon həll”: “Bu gün mənim işimi sən sahmana saldın / Sabah da səndən umudluyam / Mənim işimi əvvəl sən düzəltdiyin üçün / Axırda da çətinliyimi sən həll et” (farsca)

Elanlar

səh. 492. “1-nci Slobodski”: Bakıda, indiki Əlişərf Əlizadə küçəsi.